

הלכה

יו"ל ע"י
מבצרי התורה והחינוך
שע"י קהל הסידי מכונקא בעלזא בית שמש
בנשיאות כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

הרה"צ ר' יחיאל חיים ליבערמאן שליט"א

באמת ובתמים

עומדים אנו בתוך ז' ימי התשלומין לקבלת התורה. עודנו ככלה תחת חופתה, שנבחרה כבחיר לב חתנה, אשר בחר בנו מכל העמים ונתן לנו באהבה את תורתו הקדושה.

התורה קרויה מתנה - "וממדבר מתנה". כל אחד מאתנו קיבל בשבועות את מתנת-המתנות, הוא התורה הקדושה, וכעת עלינו לבדוק עצמנו רק מה משמעותה של מתנה זו בעינינו.

לפי מה נקבע ערך יקרת המתנה? לפי הערך שמעריכים אותה המקבלים. יש אשר כל התורה בעיניהם אמצעי למלא את סדר הלימוד שלהם, ויש אשר השגתם גדולה קצת, ובעיניהם התורה הוא אמצעי להגדיל את אוצרות השכל שלהם, וליתר דיוק; להגדיל את עצמם (התפשטות הישות' כלשון הרה"ק רבי שמע"ל מועליחוב זצ"ל).

אמנם, המעיין בספרי קודש רואה נכוחה, שהתורה הקדושה הוא עצם אלוקותו ית', שהיות שמישיגי הגוף לא ישיגו לעולם את קדושת הקב"ה, הליביש הקב"ה אורו בתורה הקדושה, שבה יוכל כל אחד להידבק כפי ערכו והשגתו, והדבוק בתורה דבוק הוא בהקב"ה, שהרי, אורייתא וקודשא ב"ה וישראל חד הוא.

התורה הקדושה איננו רק אותם האותיות שאנו לומדים כאשר רוכנים אנו על ספרי הקודש. התורה הוא מלשון הוראת דרך - כמבואר בספיה"ק, התורה הוא מהות החיים של איש יהודי, אשר היא הופכת אותו מבריה הקרויה 'אנושי' ליחלק אלוך ממעל, שמאיר סביבותיו את כל הבריאה החומרית, ומקדשתו להפוך את החומר לרוח ואת החושך לאור.

איש יהודי שמקבל את התורה כמהות חייו, מכניס בקרבו את ה"הלא כה דברי כאש נאום ה"י". אש התורה שנכנסה בו במעירה את נשמתו באש קודש לתורתו ועבודתו ית"ש, ושורפת ומכלה את היצר הרע הבווער בקרבו לדחותו מן החטא.

הרבה דרכים למלחמה נגד היצה"ר, ויש שהולכים בדרכים אלו ומנצחים את היצר הרע. אבל - מייסד לנו מרן מהרי"ד ז"ע - תמיד תישאר עליהם הטענה: "כלום נאה היית מיוסף", שעזב את כל התחבולות השונות להינצל מן היצה"ר, ובחר לומר פסוקי תורה, בכדי להכניס את הכח של "הלא כה דברי כאש", לשרוף את אש היצר הבווער בקרבנו תמיד.

וכבר ידוע לשון הגמרא במסכת סוטה (כ"א

ומרחקתו מן החטא

שמעתי מפ"ק מרן הגה"ק מוהרי"ד אדמו"ר מבעל זצוקלה"ה לפרש מאמר הנ"מ יומא (ל"ה ע"ב): "תנו רבנן, עני ועשיר ורשע באין לדון וכו', רשע אומרים לו, מפני מה לא עסקת בתורה, אם אמר נאה הייתי וטרוד ביצרי אומרים לו כלום נאה היית מיוסף, אמרו עליו על יוסף הצדיק בכל יום ויום הייתה אשת פוטיפר משדלתו בדברים, בגדים שלבשה לו שחרית לא לבשה לו ערבית וכו', אמרה לו, השמע לי, אמר לה, לאו. אמרה לו, הריני חובשך בבית האסורין. אמר לה, ה' מתיר אסורים - הריני כופתך קומתך, ה' זוקף כפופים - הריני מסמא את עיניך, ה' פוקח עורים וכו'".

ולכאורה קשה, כיון שהוא רשע למה אומרים לו מפני מה לא עסקת בתורה, הרי כתיב (תהלים נ, טז) ולרשע אמר אלקים מה לך לספר חוקי.

אך השל"ה הק' (מס' שבועות, פרק גר מצוה) כתב, דהאי רשע שהוזכר בדברי חכמינו ז"ל הנ"ל אינו רשע בפועל, רק רצונו לומר מי שגודל במגו תכונה רעה להיותו בעל תאוות והוא אודרבא כובש תאוותו, ולזה הוא אומר הרי מה הוא התכלית של עסק התורה דכשיבא לידי האדם מעשה יגבור על היצר הרע המנוול, וא"כ אומר הרשע מאחר שאני מתגבר על יצרי אי"כ הרי זה כאלו עסקתי בתורה, לזה איש כזה יוסף מחייבו, שגם הוא גבר על תאוותו ואעפ"כ עסק בתורה, וכמו שאמרו חז"ל (ב"ר פה, ה; רש"י בראשית לו, ג) שנקרא בן זקונים שלמד מיעקב כל התורה שלמד משם ועבה, ע"כ תוכן דבריו הק'.

הרי מבואר, דאף שזה טוען שטרוד ביצרו היה לחשוב מחשבות איך לדחות היצר הרע על ידי עצות ותחבולות, אעפ"כ אומרים לו היה לך ללמוד תורה, ובהו יותר טוב לדחות היצר הרע, וכמו שעשה יוסף שעם דברי תורה דחה היצר הרע, כמ"ש רז"ל הנ"ל שתמיד אמר לה פסוקים אחרים.

וזהו כונת הגמרא הנ"ל, אומרים לו כלום נאה היית מיוסף, והכונה לפי מה שמעמ מאביו הק' (מהר"י) זצוקלה"ה, כאשר נמצא בספרי הראשונים כמה עצות לכבוש את היצר אבל אותן העצות המה עצות אנושיות, וכח היצר הרע אשר נהו מלאך ודאי כמו גדול יותר לבטל כל העצות האנושיות, והעצה היותר נכונה הוא לדבק את עצמו בלימוד תורתו הקדושה, וכח התורה יותר גדול אפילו מכח המלאך, ובכח זה ודאי נוכל לנצח את היצר הרע.

ויפרש בזה דברי המדרש, הובא בתוספות שאנן בגמ' סוטה (ל"ו ע"ב, ד"ה ואין) עה"פ (בראשית לט, יא) ואין איש מאנשי הבית, שבדק יוסף עצמו ולא מצא מעשה של איש. ויפרש, שלא היה לו מילה שמצא עצמו טומטום. וקשה אי"כ מאי רבותיה דיוסף הצדיק. לזה פירש, דכונת המדרש שלא מצא מעשה איש, היינו שלא הועיל לו שום עצות אנושי, ומה שניצל אז מיצר הרע היה אך ע"י אומרו פסוקי תורה, ה' מתיר אסורים, ה' פוקח עורים, ה' זוקף כפופים, ודברי תורה הללו הצילו אותו מן החטא, (עכ"ד מהרי"י ז"ל).

וזהו כונת הגמרא הנ"ל, אחרי השיבו על שאלת מפני מה לא עסקת בתורה טרוד ביצרי הייתי טרוד בעצות אנושי לנצח את יצרו, על זה אומרים לו כלום נאה היית מיוסף הצדיק, שלא היה מועיל לו אז בשעת מעשה שום עצות אנושי אך עוסק בתורה הציל אותו מעבירה, אי"כ אמאי לא עסקת בתורה שטוב יותר מכל עצות אנושי.

כ"ק מרן מהרי"ד ז"ע (ספר חמודי צבי, פרשת ויחי עה"פ ותשב באיתן קשתו)

ע"א): תניא, את זו דרש רבי מנחם בר יוסי, כי נר מצוה ותורה אור - תלה הכתוב את המצוה בנר ואת התורה באור, את המצוה בנר לומר לך, מה נר אינה מגינה אלא לפי שעה, אף מצוה אינה מגינה אלא לפי שעה, ואת התורה באור לומר לך, מה אור מגין לעולם אף תורה מגינה לעולם... משל לאדם שהיה מהלך באישון לילה ואפילה, ומתיירא מן הקוצים ומן הפחחים ומן הברקנים ומחיה רעה ומן הלסטיין, ואינו יודע באיזה דרך מהלך, נודמנה לו אבוקה של אור ניצל מן הקוצים ומן הפחחים ומן הברקנים, ועדיין מתיירא מחיה רעה ומן הלסטיין ואינו יודע באיזה דרך מהלך, כיון שעלה עמוד השחר ניצל מחיה רעה ומן הלסטיין, ועדיין אינו יודע באיזה דרך מהלך, הגיע לפרשת דרכים ניצל מכולם. דבר אחר, עבירה מכבה מצוה, ואין עבירה מכבה תורה, שנאמר מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה. אמר רב יוסף, מצוה - בעידנא דעסיק בה מגנא ומצלא, בעידנא דלא עסיק בה אגוני מגנא אצולי לא מצלא, תורה, בין בעידנא דעסיק בה ובין בעידנא דלא עסיק בה מגנא ומצלא.

וכה שמעתי ממור"ר זקני הגה"צ רבי אליעזר דוד זצ"ל ששמע מהאדמו"ר מפלאטישאן זצ"ל, שכ"ק מרן מהר"ש ז"ע אמר, בדקתי את כל דרכי החסידות, ומצאתי שהדרך היחידה להתעלות במעלות העולות בית ה', ללמוד תורה בעיון המחשבה.

נסיים בדברים נפלאים ונוראים של חז"ל במסכת תענית (ז' ע"א): אמר רבה בר בר חנה, למה נמשלו דברי תורה כאש, שנאמר הלא כה דברי כאש נאם ה', לומר לך, מה אש אינו דולק יחיד אף דברי תורה אין מתקיימין ביחיד. והיינו דאמר רבי יוסי בר חנינא, מאי דכתיב חרב אל הבדים ונאלו, חרב על שונאיהן של תלמידי חכמים שעוסקין בד בבד בתורה, ולא עוד אלא שלא שמתפשין, שנאמר ונאלו, ולא עוד אלא שחוטאין, כתיב הכא ונאלו וכתוב התם אשר נואלנו ואשר חטאנו.

ללמדנו את אשר חזר ושנה כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א בדברות קדשו בחג השבועות העליל"ט, בנחיצות האחדות בין בני ישראל להצלחת השפעת התורה הקדושה על חיינו

רבנו היה משאיר את מעט האוכל לרבנית ולצאצאים הרכים ואילו עצמו היה יכול להיות שרוי בתענית משך ימים שלמים, יום אחר יום. ביום מן הימים, לאחר שחלפו ימות בהן לא הגיע אף דבר מאכל לפיו, הרגיש רבנו חולשה גדולה. באותו רגע חשב לעצמו: 'אילו היה אי מי מגיש לי כעת מאכל להשיב נפשי - היה ללא ספק נוחל עולם הבא'. וממחשבה אחת לרעותה, חשב רבנו: 'אם כן. אהיה אני זה שיאכיל את עצמי ואזכה לעולם הבא'.

פנה רבנו בשארית כוחותיו ומשכן את כובעו המרופט תמורת הלואה מועטה, רכש מעט לחם צר והשיב את רוחו לקרבן.

לאחר מכן, כשהופיע רבנו בשערי בת המדרש ללא כובעו לראשו, התברר הדבר וקהל המתפללים היו נדהמים לראות עד כמה מגיע עונוי המרוד של אותו צדיק - והחליטו לחוס עליו ולסייע לו ככל האפשר.

להאיר את העולם

מתוך הדוחק הגדול שהיה בבית רבנו בשנים הראשונות טרם פרע שמו, התאוננה פעם הרבנית הצדקנית על החיסרון הגדול שיש בבית, שאין בו כל, עד שקשה לה בכך שרבנו עסוק יומם ולילה בעבודת הבורא. רבנו שמע ונענה שאם אכן קשה לה מאד, לא יקפיד עליה אם תרצה להתגרש הימנו.

נחרדה הרבנית ואמרה: בשום פנים ואופן! וסיפרה זיכרון הוד משנות ילדותה -

ילדה צעירה היתה כאשר באחד הימים התדפקו שני אנשים על דלת בית הוריה ושאלו האם אביה נמצא בביתו. משענתה לשלילה, פנו השניים ללכת. הבינה היא שהם פונים ללכת בחוששם מאיסור ייחוד (האדמו"ר מפשעווארסק שליט"א ציין: אף כי אמנם לפי ההלכה אין איסור ייחוד בשני אנשים, אולם בתנא דבי אליהו מובא להיזהר עד שיהיו שלושה אנשים. ואף כ"ק מרן מהר"א זי"ע הקפיד על כך ביותר). נענתה ואמרה להם: המתינו מעט, אכנס הביתה להכין דבר מאכל ולאחר מכן אצא כדי שתוכלו להיכנס ולסעוד ליבכם. ואכן כך עשתה. לאחר שסיימו את סעודתם ויצאו, שאלו אותה איזו היא הברכה שתוצה שיברכו אותה. היא לא ענתה דבר, והם בירכוה: 'יהא רעוא שתזכי להינשא לאיש נשגב אשר יאיר את העולם כולו בנועם זיוו!'

לאחר שחזר אביה והיא סיפרה לה את הדברים ואף תיארה לו את דמות שני האנשים, נענה ואמר בהתרגשות: 'הלל המזה הצדיקים הרבי רבי אלימלך והרבי רבי זושא זי"ע' (-שהיו אז בשנות הגלות אשר גזרו על עצמם).

סיימה הרבנית ואמרה: 'איני רוצה לוותר על ברכה מקודשת זו אשר קיבלתי מהני תרי צדיקאי קדישאי'.

החכם הגדול

בהיות רבנו עלם בן תשע עשרה שנה, שיגר אביו, הרה"ק רבי אשר זי"ע, לשבות שבת במחיצת קדשו של הרה"ק האפטי"ער רב זי"ע, בעל 'אהב ישראל'. כצאת השבת ורבנו נפרד מעם הקודש, שיגר עמו הרה"ק מאפטא זי"ע מכתב עזו חביון לאביו הקדוש. מסר רבנו את המכתב לאביו, רבי אשר, אשר קרא את השבחים אשר כותב הרה"ק מאפטא זי"ע על בנו-רבנו, שהוא צדיק וחכם, ונענה: 'איש צדיק - אם ירצה בני, הוא יהיה בעזר השם. אולם חכם - איני יודע אם האפטי"ער רב יודע עד כמה גדולה ומופלגת חוכמתו של בני'.

מרוטת לחי

באחת ההזדמנויות בהן שהה רבנו בחצר קודש חתנו, בסאדיגורה של מעלה, נכנס חסיד אל הרה"ק רבי אברהם יעקב זי"ע והתאונן על כך שחותן המלך, רבנו זי"ע, העניק לו מכת לחי הגונה. נענה הרה"ק מסאדיגורה ואמר: 'כאשר חותני הקדוש מכה מאן-דהו. הוא מכה הימנו את הרוע ומרביץ בתוכו את הטוב!'

הרה"ק רבי ישכר בער מראדושיץ זי"ע

תולדותיהם של צדיקים

רבנו, הרה"ק רבי ישכר דוב בער בארון מראדושיץ זי"ע, הסבא קדישא, נולד בשנת תקס"ה לצדיק רבי יצחק, משמשו בקודש של הרה"ק המגיד ממעזריטש זי"ע. רבנו האיר את העולם כולו כאשר ביחוד נודע כפועל ישועות גדול ביותר אשר אלפים ורבבות ממש ראו אצלו שידוד כל דרכי הטבע בנפלאות גדולות אשר לא יאומן כי יספור. ביום ערב שבת קודש, פרשת שלח, יום ח"י לחודש סיוון תר"ג, השיב רבנו את נשמתו הטהורה ליוצרה.

אביא גם בזאת סיפורים אודות בעל ההילולא, כפי ששמעתי מפ"ק כ"ק האדמו"ר מפשעווארסק שליט"א.

עולם הבא

בשנים שקדמו לגילוי של רבנו, טרם נודע שמעו בכל קצווי תבל כאיש אלוקים קדוש, היה רבנו שרוי בדוחק גדול. הוא היה עוסק יומם ולילה בתורה ובעבודה ואילו הרבנית הצדקנית היתה משתכרת כדי פרוטות מועטות בהיותה מתאמצת בעמל ובטורח לכבס בגדים בבתיים של אנשים בעלי אמצעים. בדרך כלל הספיקו הפרוטות כדי לקנות מעט מאד דברי מאכל,

הרה"ק, בעל 'בית אהרן' מקארלין זי"ע

תולדותיהם של צדיקים

רבנו, הרה"ק רבי אהרן פרלוב זי"ע מקארלין סטולין נולד ביום א' בסיוון שנת תקס"ב בבית אביו הקדוש, הרה"ק רבי אשר (הראשון) מסטולין זי"ע - בנו של הרה"ק רבי אהרן הגדול מקארלין זי"ע. רבנו היה חתנו של הרה"ק רבי מרדכי מקרמניץ זי"ע, בנו של המגיד הקדוש רבי יחיאל מיכל מזלאטשוב זי"ע. בהיותו בן עשרים וחמש שנים החל להנהיג את עדת הקודש בעיר קארלין, על מושב אביו הקדוש, כשלאחר מכן תקע אוהלו בעיר סטולין הסמוכה. רבנו הבעיר את עולם החסידות כולו באש ההתלהבות אשר ליוותה את דרכו בקודש. ב"ז בסיוון שנת תרל"ב התעלה רבנו לגנוזי מרומים והותיר אחריו את יתדות חצר הקודש קארלין סטולין המעטייה ואת חיבורו הנשגב, בית אהרן, אשר מלהיב לבבות ישראל עד לימינו אנו.

בניא בזאת סיפורים אחדים כפי אשר זכיתי לשומעם מפ"ק כ"ק האדמו"ר מפשעווארסק שליט"א, אשר קיבלם מפי מקורות מהימנים, למעלה בקודש, ואשר מספרים שמץ מקדושתו הנשגבה ומהליכותיו בקודש של רבנו, בעל 'בית אהרן' זי"ע.

"הי העולמים"

שלושה צאצאים הותיר רבנו אחריו עלי אדמות. את בנו וממשיך דרכו, הרה"ק רבי אשר (השני) מסטולין זי"ע; את בתו הרבנית הצדקנית מרת ציפורה ע"ה, מחברתו בקודש של הרה"ק רבי דוד מזלטיפולי זי"ע (בן הרה"ק רבי יוחנן מראחמיסטריווקא זי"ע), ואת הרבנית הצדקנית מרת מרים ע"ה, מחברתו בקודש של הרה"ק רבי אברהם יעקב מסאדיגורה זי"ע (בנו הגדול של הרה"ק רבי ישראל מרוזין זי"ע).

גדול היה החילוק בין דרכי העבודה של רבנו לבין דרכי העבודה של חתנו הקדוש מסאדיגורה:

בעוד רבנו עבד בדרך של אש התלהבות ותפילותיו היו רוויות בזעקות התעוררות; היה חתנו הקדוש עובד את בוראו בדרך מלכות בית רוזין, דרך של התאפקות והסתרת ההתלהבות בשפירי חביון.

לאחר הסתלקות רבנו, נענה חתנו הקדוש, רבי אברהם יעקב מסאדיגורה זי"ע, ואמר בהתפעלות: 'היחי העולמים' נשאר כפי שהיה, הווה ויהיה. אולם זעקת האש בתפילה: 'חי העולמים!' כפי שהיה ה'שווער' קדישא זועק - זאת כבר לא תישמע לעולמים!' (-ובלשונו: דער 'חי עולמים' איז געבליבן דער זעלבער, אבער עמיצער וואס זאל אזוי זאגען דעם 'חי עולמים' אזוי ווי דער שווער, דאס וועט שוין נישט זיין).

מהלכות תפלה (א')

לסמוך על הזמן השני שהוא זמנו של ש"ע הרב. (כמובא בדעת תורה להגאון מהרש"ם ז"ל, בשם הגה"ק מבאטשטש ז"ל בסימן נ"ח ס"ו). וזאת למודעי, שאפילו אם איחר זמן השני, יש להזדרז להתפלל לפני זמן השלישי, שהוא שיטת כמה גדולי הפוסקים. וכתב בספר פסקי תשובות (סימן פ"ט סוף אות ז'), וההולך לישון מאוחר כשיודע שעלול עקב כך לאחר זמן תפלה בקימתו מאוחר, הוי ליה 'תחלתו בפשיעה סופו באונס' שאין זה בגדר אונס כלל, עכ"ד.

לכאור אם צריך לגמור תפלת ח"י קודם זמן תפלה. דעת הש"ע הרב וכן המשנ"ב (ס"ק ה') לפסוק כשיטת המגן אברהם שצריך לגמור תפלת שמי"ע בתוך זמן תפלה, אמנם דעת כמה גדולי הפוסקים שמספיק אם התחיל בתוך זמנו ו"הכל הולך אחר ההתחלה" וזה נוגע גם כלפי מי שנאנס ולא היה יכול להתפלל עד קרוב לחצות, שאם מתחיל קצת קודם חצות יכול להמשיך אחר חצות. ומוסיף על זה בספר פסקי תשובות אות ח', וביתר יש להקל בזה (בשעת הצורך) בסוף ד' שעת של שחרית או בשקיעה של מנחה דיש לצרף בזה דעת הפוסקים שזמן התפלה נמשך גם לאחר מכן (משא"כ כשעומד קרוב לחצות היום, יש להתאמץ מאד לא להצטרך להקל בזה, רק לגמור הכל לפני חצות). ודע שדעת המג"א ושע"ר ומ"ב הנ"ל שגם חזרת הש"צ צריך לגמור לפני סוף זמן תפלה, ואחר שכבר הזכרנו שיטות הנ"ל המקילים ללכת אחר ההתחלה, בכל אופן יש להשתדל להתחיל חזרת הש"צ לפני סוף זמן תפלה.

כמה דברים שצריך לוותר עליהם בשביל 'תפלה בזמנה'. נזכיר בזה בקצרה, כמה דברים שהזכרו בפוסקים שעדיף לוותר עליהם כדי להתפלל בתוך זמן תפלה. **א.** מוטב שידלג פסוקי דזמרה ולומר רק מעט מהם כדי שיוכל להתפלל תפלה בזמנה. **ב.** מוטב להתפלל בלא טלית ותפילין, אם ע"י ההמתנה על הטו"ת יאחר זמן תפלה. **ג.** הנמצא בנסיעה מוטב להתפלל בישיבה או בהליכה, מאשר להתפלל בעמידה לאחר זמן תפלה. **ד.** מוטב לוותר על תפלה בציבור ולהתפלל ביחידות כגון שנמצא במקום שיש ציבור מתפללים רק לאחר זמן תפילה. [ולע"ה, שאם לכל הפחות יגיעו לזמן תפלה השלישי שהזכר לעיל, לא יוותר על תפלה בציבור]. **ה.** י"א שעדיף לוותר על תפלה לפני העמוד שהוא לעילוי נשמת אביו או אמו, אם לא יוכל רק לאחר זמן תפלה. **ו.** עדיף לוותר על שמיעת קריאת התורה. **ז.** עדיף להתפלל לפני נץ החמה (אע"פ שרק בשעת הדחק מותר לעשות כן).

ויה"ר שיתקבלו תפלתנו לרחמים ולרצון.

לכאור שתפלה בזמנה הוא 'חייב' ולא רק 'ענין חשוב'. הנה זאת ידוע לכל, שיש ענין להתפלל תפלת שחרית בתוך זמנה (ולקמן נרחיב קצת בזה), אבל מעט יש שיודעים שזה גדר 'חייב' (באופן שאפשר, וכמובן שאונס שאני), וכלשון הרמב"ם (תפילה, פ"ג ה"א) תפלת השחר זמנה עד סוף שעה רביעית שהיא שלישית היום, ואם עבר או טעה והתפלל אחר ארבע עד חצות היום יצא ידי חובת תפלה, אבל לא יצא ידי חובת תפלה בזמנה, שכשם שתפלה מצוה מן התורה, כך מצוה מדבריהם להתפלל אותה בזמנה, כמו שתקנו לנו חכמים ונביאים, עכ"ל הבהיר. ובשו"ע (או"ח, פ"ט, ס"א) פסק, ואם עבר או טעה והתפלל אחר ד' שעות עד חצות, אע"פ שאין לו שכר כתפלה בזמנה, שכר תפלה מיהא איכא, ע"כ. וכתב על זה המשנה ברורה (שם, סק"ו), רוצה לומר שבמידה שהיא את התפלה עד שעבר זמנה ואח"כ התפלל, אעפ"כ יצא ידי חובת תפלה וכו', וטוב שיתפלל אז בתורת נדבה, כי יש פוסקים דבהזיד עד ד' שעות שוב לא מצי להתפלל כלל, ע"כ יתפלל ויעשה תנאי, שאם מצד הדין הוא פטור, הרי זה בתורת נדבה, (פמ"ג) עכ"ד המשנ"ב. וכידוע שמנהג אבותינו ורבותינו הק', (רוב קהילות החסידים) שבשבת קודש וימים טובים לא הקפידו להתפלל בזמן תפלה דייקא, ומנהג תורה היא. ודע עוד, שצריך להזדרז להתפלל לפני סוף זמן תפלה, לא רק מפני 'תפלה בזמנה', אלא ביותר צריך להזדרז מפני זמן 'ברכות קריאת שמע', וכדאייתא בשו"ע (שם, נ"ח ס"ו) אם עברה שעה רביעית אין לברך עוד ברכות ק"ש. ובבאה"ל שם שכדעת השו"ע כן הוא דעת רוב האחרונים, אמנם מביא שיטה שאפשר לאמרם עד חצות כמו תפלה, ומסיים שם. ואפשר שיש לסמוך על זה אם נאנס ולא היה יכול לאמרם קודם, ובספר קצות השלחן (סימן י"ט אות י"ג) פסק כן למעשה, שבמקום הצורך אפשר לסמוך ע"ז, ולברך עד חצות. ומכל מקום הנך רואה שכל זה במקום הדחק או אונס, ולא לעשות כן לכתחילה, כי יש כאן חשש ב"ל, לכמה שיטות הפוסקים.

לכאור בקצרה את 'זמן התפלה'. ידוע ומפורסם שיש ג' שיטות בענין זמן קריאת שמע וזמן תפלה, **א.** זמן ה'מגן אברהם' (שהוא נחשב מעלות עד צאת הכוכבים). **ב.** הנקרא זמן ש"ע הרב והגר"א (שהוא נחשב מהזריחה עד השקיעה). וב' זמנים הנ"ל מפורשים בכל הלוחות המצויות בידינו, **ג.** הנקרא 'קאמארנא זמן', שהוא ג"כ שיטת הפני יהושע והיעב"ץ, שהוא שעות שוות, דהיינו בכל פעם ב' שעות (של 60 דקות) לפני חצות היום. ולמעשה, אע"פ שכלפי מצות קריאת שמע שהוא דאורייתא המנהג ברוב תפוצות ישראל (וכן הוא ג"כ מנהג רבוה"ק מבעלזא) להשתדל מאד ולהקפיד לקרוא ק"ש לפני זמן מג"א, ויש שהוסיפו עוד י"ח דקות לפני זמן המובא בלוח, מכל מקום כלפי זמן תפלה הקילו

"ואגדלה שמך"

תולדותיו ופרקי חייו של הרה"ח ר' גדליה רייכמאן ז"ל [ב]

תורה וחסידות, ובצעמו היה הולך עמם ללוותם לאסוף מעות אצל נדיבי עם, ולסייע בידם במטרה קדושה זו.

פעם הזמין ר' גדליה אל ביתו על חג הפסח, בחור מארץ ישראל שרחה"ל היה רחוק משמירת תורה ומצוות, ובמשך כל הסדר של ליל פסח התאמץ בכל כוחו לדבר עמו בלשון הקודש, באופן שיבין ויקלוט עניני סיפור יציאת מצרים ואמונת ישראל בדי' ובמשה עבדו, וביה אחרי זמן קצר התקרב הבחור לדי' ולתורתו, ולבסוף גם בנה בית נאמן בישראל, וילדיו מתחנכים בבית חינוך של שומרי תורה ומצוות.

קולו זימר עדינים

שימש כבעל קורא קבוע, קריאתו הנעימה חקוקה בזכרונם של מתפללי השטיבעל, והטעמותיו המלאות חן וטעם זקנים, נזכרות ונשמעות עד עצם היום הזה בין כותלי השטיבעל. יהודים ששמעוהו אומר 'בלילה ההוא נדדה שנת המלך' בניגון מיוחד מלא לב נשבר וטעם דקדושה, לא ישכחוהו לעולם.

כן שימש כשליח ציבור בימים הנוראים, ועבר לפני התיבה לתפילת שחרית רבות בשנים, תפילותיו בהם שפך שיחו לפני קונו 'מיטן בעלזען קרעכץ', היו בקול נעים שעורר את לב שומעם ורומם את נפשם, כשנשמעה זעקת 'המלך' יוצאה מפיו בראש השנה ויום הכיפורים, עברה חלחלה בלב כל המתפללים מפחד ימי הדין, וקולו שהיה מתנשא בחלל ביהמ"ד, היה חודר לליבותיהם של כל אחד ואחד, ומעוררם לדרכי תשובה ומעשים טובים.

אהבת קדומים

בערוב ימיו זכה לראות בפריחתה של בית בעלזא, וכשנתייסדה השטיבל 'היכל אהרן דחסידי בעלזא' באנטווערפן בשנה האחרונה לחייו, קבע בו ר' גדליה את מקום תפלתו, והיה מראשי ומפארי השטיבל, ואף המשיך שם את החזקות שהיו לו כבעל תפלה ובעל קורא.

השתלם ר' גדליה בכל מיני מעלות טובות, עד שגילם בדמותו את דמות ה'בעלזער חסידישער יוד', ורבים התחממו לאורו לשמוע מפיו אמרות ועובדות של צדיקי וחסידי בעלזא, וכן כשנודמו חסידים זקנים לאנטווערפן ונועדו יחדיו, שתו זקנים עם נערים בצמא מזכרונותיו מחצר בית בעלזא.

כי ידעתיו למען אשר יצוה

ר' גדליה העמיד את ביתו על דרך התורה והחסידות, כאשר היתה באמנה אתו לפני המלחמה, וכאשר ראה אצל הוריו ומוריו, ועמד על המשמר שלא לזוז מדרך הישנה והמקובלת מפי אבותינו ורבותינו הק' כמלא נימה, ובדרך זה חניך את צאצאיו במסירות נאמנה כל הימים. ואכן זכה לראות בעיניו דור ישרים יבורך, בנים ובני בנים חסידים ואנשי מעשה, ההולכים בדרכיו דרכי תורה וחסידות, בשילוב של פעולות גדולות ועצמות של חסד והחזקת תורה והקמת עולה של תורה וחסידות, כאשר ראו אצל אביהם הדגול.

ביום שני חיי לחודש נמחם אב שנת תשמ"ח השיב את נשמתו ליוצרה והוא בן ע"א שנים, כשבניו ונכדיו ממשיכים את דרכו המופלאה עוד רבות בשנים, מתוך בריות גופא ונהורא מעליא.

צריך להתייעץ בעבורו בעניני השידוכין, התקשר עם הרה"צ מנאראל זצ"ל, שהגיע גם הוא אז מרוסיה, ונעשה בן בית אצלו, והוא אשר סייע לו להחליט בכל עניניו. לא עברו ימים מרובים, ודיברו בו נכבדות את האשה החשובה מרת פייגא ע"ה בת הרה"ח ר' נפתלי געלדציילער ז"ל מדז'יקוב, ממשפחה מכובדת מחסידי דז'יקוב ונאמנים ומסורים לדי' ולתורתו. הרה"ח ר' נפתלי ז"ל הקים את ביתו בעיר דז'יקוב, והגיע לאנטווערפן אחר המלחמה יחד עם צאצאיו החשובים, ביניהם בתו מרת פייגא ע"ה, ובתו אשת הרה"ח ר' לייבל טייטלבוים ז"ל. שמחת נישואי ר' גדליה התקיימה באנטווערפן בערש"ק פרי יושב שנת תש"ח לפ"ק.

ר' גדליה עוד זכה לעלות מאנטווערפן לארץ ישראל, ולראות ולחסות בצל קדשו של כ"ק מרן ז"ע.

על כן אני זובה לה'

אחר נישואיו הציעו לר' גדליה ללמוד את אומנות השחיטה אצל הרה"ח ר' שלמה גפן ז"ל והרה"ח ר' משה דרעזדנער ז"ל מחסידי בעלזא שהיו השוחטים באנטווערפן, ולהמשיך בכך את מסורת אביו ר' משה ששימש כשויב בעירוסלב, ואכן כן עשה, והצטיין באומנות זו במומחיות מיוחדת, עד שהעידו עליו מלמדי שיש לו הרגשה נפלאה במקצוע זה, כשהכול רואים בו את התגלמות מה שנפסק בהלכה ירא את ה' מרבים, ואכלו משחיטתו בלב שליו ושקט בידעם כי יש להם על מי סיסמוכו.

היות ועיקר מלאכת השחיטה היה רק ביום שני וביום שלישי, היה לו זמן רב שהיה פנוי ממלאכתו, וכל זמנים אלו ניצל ר' גדליה לשקוד על דלתותי התורה בשטיבל, ולעשות צדקה וחסד.

גם בימים שבהם שחט, כאשר השחיטה מתקיימת בשעות הבוקר המוקדמות, אחר שסיים את מלאכתו, היה סר לישבה בוילרייך בה למדו בניו, והיה לומד עמהם שעות ארוכות בהתמדה ובשקיקה גדולה, כאילו אינו עיף ויגע מן העבודה המפרכת.

יהי ביתך פתוח לרווחה

עם הקמת ביתו, נעשה ר' גדליה מצוין במידת הכנסת אורחים, כאשר הוא חוגגו החשובה ע"ה פתחו ביתם לרווחה, ועמדו הכן בכל עת מצוא לקבל פניו של כל יהודי ויהודי שנקלע לאנטווערפן, על שולחנם סמכו, מפיתם אכלו, עד שידעו כולם שבביתו של ר' גדליה ימצאו מיטה שולחן ומנורה, מוכנים במאור פנים וביותר הכבוד.

תמיד המה הבית אורחים, מחשוכי עם ראשי ישיבות ורבנים ועד פשוטי עם, שהיו באים ומתאכסנים באופן תדיר בביתם. בני הבית גדלו תמיד באווירה עילאית זו של הכנסת אורחים, והיו רגילים שכמעט ואין שבת או י"ט שלא יהיה סמוך על שולחנם אורח מארץ ישראל או משאר מקומות.

אף כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א בהיותו באנטווערפן, טרם עלתו על כס הנהגה, התאכסן בביתו. לימים כשביקר כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א באנטווערפן, אחר פטירתו של ר' גדליה, והתאכסן בבית גיסו הרה"ח ר' לייבל טייטלבוים ז"ל, ביקר גם בביתו של ר' גדליה והזכיר את ההכנסת אורחים שעשה ר' גדליה כשהתאכסן בביתו.

כמו כן היה ר' גדליה נעמד לימין כל שלוחא דרבנן שבאו לקבץ מעות לצרכי צדקה וחסד, ולהקמת עול

שנתי בבית ה'

בשנת תרצ"ד עבר ר' גדליה ללמוד בבית המדרש הקדוש בבעלזא, בצילם ובמחיצתם של ה'יושבים' הגדולים, מהם שאב מלוא חפניים תורה יראת שמים וחסידות, ובייחוד התקרב אל החסיד המפורסם רבי שלום שטערוויצער ז"ל, דמות מופת ואיש פלא שחי בקדושה ובטהרה, והיה אפוף יסורים נוראים, ר' גדליה זכה לשמשו עד יום פטירתו, והיה מספר עליו גדולות ונפלאות.

גם כי אלך בגיא צלמוות

בפרוץ מלחמת העולם השנייה גורשה משפחתו מירוסלב, והיות שאביו ר' משה היה זקן בא בימים, שלחו אותו ללעמבערג, ומשם שוב לא חזר הי"ד. ואילו את זוגתו ושני בניה, מאחר שלא לקחו 'פולישע פאספארט', וכן לא לקחו 'רוסישע פאספארט', גרשו אותם לסיביר לעיירה בשם 'אלמאטא', שלשם גורשו עוד הרבה משפחות יהודים שומרי תורה ומצוות.

לולי תורתך שעשועי

גם בעמק הבכא לא סר מעמלה של תורה ומהיגיעה בה, והיה לו במקומות הנידחים הללו התורה לשעשועי, למרות האמצעים הקשים כל כך, התחזק בלימוד התורה והיא ששימחה את ליבו באותם הימים.

לימים נפגש הגאון רבי חיים אפרים זייעיק זצ"ל עם בניו של ר' גדליה, וגילה להם שבמי שהותו בסיביר, נודע לו שאצל ר' גדליה מונחים שני דפי גמרא ממסכת כתובות, על כן בא אליו בהצעה מיוחדת, שיעניק לו את שני הדפים, ובתמורה יתן לו הוא לחם לשבוע וחצי, דבר שהיה יקר המציאות ברעב ובמחסור ששררו שם. נענה ר' גדליה במתק לשונו: 'אילו הייתי גוי, היתה זו עסקה טובה, אך היות ואני יהודי ואתה יהודי, הבה נתחלק, אני אקח דף אחד ואתה תקח דף אחד, וכך נוכל שנינו לעסוק בתורה'.

עוד סיפר ר' גדליה על אותם הימים, עובדא המלמדת על יראתו הקודמת לחכמתו שהיתה נר לרגליו גם בימים קשים אלו. תפקידו בסיביר היה לעזור לנכרי שהיה מחלק את החלב, באחד הימים אמר לו הגוי, היות והוא נושא חן בעיניו, ורואה שהינו בחור חכם ונבון, על כן הוא מציע לו לבוא לביתו, ולעשות עמו עסקים שונים שמהם יוכל להתפרנס בכבוד, למרות ההצעה המפתה, ועל אף העוני הקשה ששרר שם, סירב בכל תוקף, ולימים נימק: הייתי אז בחור, והחלטתי בדעתי אני לא אכנס לבית של גוי ויהי מה'.

ויהי אחרי

אחרי המלחמה הגיעו ר' גדליה ואחיו ר' יוסף עם אמו ע"ה לפאריז, ביחד עם הרבה יהודים שהגיעו לשם מכל מיני מקומות בארצות מזרח אירופא, ביניהם הי' גם כ"ק האדמו"ר מטשערנאביל זצ"ל שהגיע לשם בידו עם אמו ע"ה, שם דנו היכן לקבוע מקום מושבם, היות שבציר אנטווערפן שבבעליגיה יצו' התקבצו כבר קיבוץ יהודים וגם חסידי בעלזא, החליטו לנסוע לאנטווערפן.

בנין עדי עד

מאחר שהיה יתום מאביו ז"ל, וכבר היה בחור מבוגר והיה